

Специфіка побудови лінійних та розгалужених програм для навчання цього контингенту слухачів потребує особливого вивчення. Але не слід розуміти так, що лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку можлива при наявності відповідних технічних засобів. В результаті процес засвоєння лекційного матеріалу стає керованим, а головне – максимально наближеним до рівня підготовки та сприйняття даної конкретної ситуації. Це, в свою чергу, забезпечує і деяку реалізацію принципу індивідуалізації навчального процесу в умовах групового навчання. При відсутності спеціальних технічних засобів обернений зв'язок можна забезпечити більш простими способами. Наприклад, через усне опитування (в невеликій групі) або із застосуванням найпростіших тестів програмованого контролю.

Висновки. Отже викладання курсів з бухгалтерського обліку не дає можливості імітації дійсного уявлення, що існують в сучасних умовах. Це не рівнозначно розподіляє вимоги до курсів протягом періоду навчання і занадто зосереджено на іспитах. Такий механізм не мобілізує студентів на самостійні заняття протягом усього періоду навчання, а створює для них можливість напружуватися наприкінці вивчення курсу. Тому тут необхідний перегляд традиційних іспитів. Пропонується і успішно використовуються на сьогодні інтерактивні лекційні підходи до методики викладання облікових дисциплін як необхідної складової навчального процесу. Зокрема, застосування комп'ютерних тестів та оцінка знань студентів після кожного визначеного блоку теми чи однієї об'ємної теми, а не просто наприкінці курсу. Тут себе непогано зарекомендувала модульно-рейтингова система, хоча і вона потребує свого вдосконалення у вигляді розробки її модифікації до кожної окремої облікової дисципліни.

Список використаних джерел:

1. Грицуленко С.І., Потапова-Сінько Н.Ю., Гарбера К.М. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2017. 224 с.
2. Карпенко О.В. Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання: монографія. Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2015. 341 с.
3. Оргинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
4. Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І., Семенова А.В. [та ін.] Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 495 с.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII / Верховна рада України. База даних «Законодавство України»: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 09.03.2023).
5. Чижевська Л.В. Методика викладання облікових дисциплін: навч. посіб. За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2013. 504 с.
6. Ясишена В.В., Волинець В.І. Методологія наукових досліджень і викладання облікових дисциплін: навч. посіб. Тернопіль: Крок, 2017. 231 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-300-2-13>

Ірина ЯСІНЕЦЬКА

доктор економічних наук, професор
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
e-mail: kinash.irina@meta.ua

Ольга ПЕТРИЦЕ

кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
e-mail: petrictche@ukr.net

Сергій СТЕПАНКОВ

викладач кафедри фізичного виховання
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
e-mail: Stepankov.Serhiy@gmail.com

Вступ. Сьогодні в Україні розроблена відповідна Концепція розвитку національної інноваційної системи, затверджена в 2009 р. Кабінетом Міністрів України, яка передбачає сукупність законодавчих, структурних і функціональних інституцій, що задіяні у процесі створення і застосування наукових знань і технологій та визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу.

Метою є формування умов для підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників шляхом технологічної модернізації національної економіки, підвищення рівня їх інноваційної активності, виробництва інноваційної продукції, застосування передових технологій, методів організації та управління господарською діяльністю для покращення добробуту людини та забезпечення стабільності економічного зростання [1, с.76].

Виклад основного матеріалу. Реалізація цієї мети передбачає ефективне функціонування і гармонійний розвиток декількох основних підсистем (державне регулювання, генерація знань, інноваційна інфраструктура, виробництво), що визначають результативність національної інноваційної системи. Однією з найважливіших підсистем національної інноваційної системи є підсистема вищої освіти, головним призначенням якої є формування конкурентоспроможного, висококваліфікованого фахівця з професійними та життєвими компетенціями, що відповідають потребам сучасного розвитку національної економіки.

Важливими завданнями розвитку цієї підсистеми мають бути:

- по-перше, забезпечення інноваційної спрямованості системи освіти на основі масштабної комп'ютеризації й активізації науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів, створення інноваційних структур в їх системі; реформування системи освіти з урахуванням вимог європейських стандартів. і збереження культурних та інтелектуальних національних традицій;

- по-друге, підвищення результативності вузівського сектору наукових досліджень і розробок з метою посилення його ролі у забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки.

Сучасні високі технології залежать від рівня наукових досліджень, оперативності та ефективності їх впровадження у виробництво. Звісно, якість наукових і технологічних розробок залежить від кваліфікації наукових працівників та інженерів, а вони, у свою чергу, є сумарним ефектом цієї системи освіти, особливо вищої. По-третє, забезпечення розширеного відтворення знань на основі інтеграції вищих навчальних закладів, академічних та галузевих установ шляхом підвищення рівня державного сектору наукових досліджень і розробок; концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності; стимулювання навчання впродовж усього життя, виховання культури інноваційного мислення.

У зв'язку з цим перед вищою школою стоїть завдання створити умови для підготовки інноваційно орієнтованих фахівців, які були б здатні забезпечити у перспективі прискорений розвиток високотехнологічних галузей з високим експортним потенціалом, що дозволить підтримувати високий темп розвитку національної економіки. Важливість і нагальна необхідність вирішення цих завдань примушує вищі навчальні заклади активно шукати ефективні форми та способи підготовки сучасних фахівців.

Процес цей здійснюється не просто, адже він вимагає нових форм організації і функціонування вищих навчальних закладів, підвищення їх інституційної гнучкості, посилення адаптивного потенціалу навчальних програм, методів викладання, поглиблення наукової складової в навчальному процесі. В організаційному контексті усе це обумовлює зміну «формулювань традиційних дисциплін у відповідь на появу нових сфер науки і нових технологій, відхід від класичних підходів на основі конкретних дисциплін і перехід до проблемно орієнтованих методів формування знання, а також стирання розмежування між фундаментальними і прикладними дослідженнями» [14, с.32]. На жаль, сьогодні в Україні, інноваційність вищої освіти ще не набула достатнього рівня ефективності, що є результатом певної непослідовності та низької ефективності державної освітньо-наукової та інноваційної політики. Як наслідок, соціально-економічний розвиток держави відбувається без належного інтелектуального забезпечення.

Українська вища школа дедалі більше схиляється у бік підготовки користувачів, а не генераторів нових знань, нових технологій, фахівців для забезпечення потреб інноваційного розвитку держави. Якість вітчизняної освіти, освітні стандарти та норми не завжди відповідають потребам, існуючим світовим стандартам, які висуваються до змісту освіти, до підготовки педагогічних кадрів, їх навчально-методичного забезпечення. Інноваційні напрацювання фахівців, що пропонують певні прогресивні зміни в системі освіти, часто не знаходять втілення через нестачу коштів, неузгодженість дій управлінських структур, раціональної системи відбору, апробування та впровадження інновацій в освітній галузі, належного моніторингу отриманих результатів тощо.

Тривожним показником стану української освіти є й той факт, що жоден із українських університетів не входить до рейтингу п'ятисот кращих вищих навчальних закладів світу. Залишається без змін старий ландшафт вищої освіти, який не відповідає загальній програмі інноваційних трансформацій і вимагає негайної диверсифікації системи вищої освіти. Внаслідок впливу демократичних тенденцій зазнала поширення раціоналістична (забезпечення школярів знаннями, засвоєння яких дає можливість випускникам адаптуватися до умов реального життя) та феноменологічна (на основі поєднання знання і власного досвіду

дитину вчать самостійно будувати власне життя, розвивати її природний потенціал, брати відповідальність за вирішення особистих проблем) моделі освіти.

Інноваційні процеси в системі освіти покликані формувати якісно новий етап взаємодії та розвитку науково-педагогічної і педагогічної творчості, а також процесів застосування її результатів. Для нього є характерною тенденція до ліквідації розриву між процесами створення педагогічних новацій та процесами їх сприйняття, адекватного оцінювання, освоєння та застосування, а також до подолання суперечності між стихійністю цих процесів і можливістю та необхідністю свідомого управління ними. Також інновацію в освіті вважають реалізованим нововведенням – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і підходах до соціальних послуг в освіті, що значною мірою підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу. [3, с.95]

Проблему якості освіти справедливо пов'язують з розвитком інформаційного суспільства, в якому випереджальний розвиток суспільного інтелекту та системи освіти стають вирішальним чинником поступу людства. Інформація за цих умов набуває найбільшої цінності та є стратегічним продуктом держав. Тому у високотехнологічному інформаційному суспільстві якість освіти є ключовим аргументом у забезпеченні такого рівня життєвої й професійної компетентності людини, який би задовольняв потреби її людського розвитку, а також потреби суспільства і держави в соціально активних громадянах і висококваліфікованих фахівцях. Усвідомлюючи важливість володіння якісною освітою, більшість країн світу оголошує цю проблему національним пріоритетом і передумовою власної національної безпеки [8, с.125].

Освіта і наука, впливаючи на всі без винятку форми організації макросоціальної системи, на всі її структурні елементи, є універсальним фактором модернізації країни, її технологічної, військової, екологічної й аксіологічної безпеки. Не випадково показники освітньої та науково-інноваційної політики в міжнародній практиці вже давно введені в систему параметрів національної безпеки.

Якість освіти – це багатовимірний модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього середовища, в якому відбувається її розвиток, та системи освіти, яка реалізує їх на всіх етапах навчання людини. Якість освіти оцінюється, по-перше, як суспільний ідеал освіченості людини; по-друге, як результат її навчальної діяльності; і по-третє, як критерій ефективності функціонування освітньої системи. Якісний рівень освіти забезпечується за допомогою відповідних механізмів, що отримали назву моніторингу, який розуміється як система збирання, опрацювання та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує безперервне відстеження її стану і прогнозує розвиток. Класифікація інновацій в освіті – це досить складне методологічне завдання, що зумовлено складністю понять «інновація» та «інновація в освіті», що також ускладнює однозначне визначення критерію класифікації інновацій.

Виокремлюють вісім рангів (порядків) інновацій в освіті: інновації нульового порядку, якими передбачено практичну регенерацію первинних властивостей системи (відтворення традиційної освітньої системи чи її елементу); інновації першого порядку, що характеризуються кількісними змінами у системі при незмінній її якості; інновації другого порядку, що є перегруповуванням елементів системи та організаційними змінами (наприклад, нова комбінація відомих педагогічних засобів, зміна послідовності, правил їх використання тощо); інновації третього порядку, що характеризуються адаптаційними змінами освітньої системи в нових умовах без виходу за межі старої моделі освіти; інновації четвертого порядку, які містять новий варіант рішення (найчастіше – прості якісні зміни в окремих компонентах освітньої системи, які забезпечують деяке розширення її функціональних можливостей); інновації п'ятого порядку, що ініціюють створення освітніх систем «нового покоління» (зміна всіх або більшості первинних властивостей системи); інновації шостого порядку, у результаті яких створюються освітні системи нового вигляду з якісною зміною функціональних властивостей системи при збереженні системоутворюючого функціонального принципу; інновації сьомого порядку, що є вищою, корінною зміною освітніх систем, під час якої змінюється основний функціональний принцип системи [5, с.17].

Класичним прикладом класифікації освітніх інновацій є наступна типологія, в якій для систематизації нововведень визначено:

- 1) тип нововведення;
- 2) механізм здійснення інноваційного процесу;
- 3) особливості інноваційного процесу.

За типом інновації умовно поділяються на матеріальнотехнічні й соціальні, які включають відповідні види інновацій.

У свою чергу, до соціальних інновацій входять: економічні, організаційно-управлінські, соціально-управлінські, правові та педагогічні.

Окремою вагомою характеристикою інновацій є їх комплексність. Сам комплексний характер інновації ідентифікується за такими ознаками:

- 1) комплексна за новацією (вносить комплексні зміни в існуюче середовище або систему);
- 2) комплексна за реалізацією (тобто інноваційний характер процесу впровадження новації або процесу нововведення) [9, с.73].

За діапазоном реалізації освітні інновації визначаються як одиничні (впроваджуються в одному місці, вирішуючи окрему проблему) і дифузні, впроваджені в достатньо широких масштабах (від галузі, району, всієї системи, регіону тощо) [12, с.55].

Зазначене надає нам можливість стверджувати, що інновація – це основна форма розвитку сфери освіти, а управління процесом інновації, що включає створення умов для її відтворення, – це основний механізм, який визначає її якість та якість освіти в цілому.

Базові основи освітніх змін пояснюють ідеологію перетворень в освіті, окреслених Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та основні напрями її реформування щодо створення нового сучасного освітнього середовища, передумов для інноваційної діяльності, впроваджених новими Державними стандартами всіх рівнів освіти. Освітній процес тільки тоді може вважатися досконалим, якщо він забезпечує не лише успішне задоволення суспільних запитів сьогодення, а й визначає загальні підходи щодо вирішення майбутніх проблем.

Нова українська школа є школою навчання та розвитку компетентностей. Часи змінюються, і освітній процес слід адаптувати до потреб здобувачів освіти. Тому основним, базовим компонентом підвищення якості освіти є впровадження в освітній простір компетентнісної освіти, зокрема функціонування оффлайн- та онлайн-ресурсів ціннісних орієнтирів освіти, кардинальне оновлення системи підготовки та супроводу компетентного вчителя для Нової української школи. Розвиток інноваційних технологій стає основою масштабних освітніх реформ, що перетворюють освіту на продуктивний сектор економіки [11, с.43].

Формування інтелектуальної еліти нації – вчених, дослідників, суспільних діячів, інноваторів-підприємців – є ще одним базовим компонентом розвитку освіти, це підтримка майбутніх лідерів світової науки. Інновацію в освіті розглядають як реалізоване нововведення у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (як методики, технології), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і у підходах до соціальних послуг в освіті. Це суттєво підвищує якість, ефективність та результативність освітнього процесу, тому педагогічна інноватика відповідно до особливостей новітніх процесів в освіті повинна охоплювати певні теоретичні блоки понять і принципів, а саме: створення нового в системі освіти та педагогічної науки, сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством, застосування педагогічних новацій, система рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів в освіті та керування ними. Ефективна організація нововведень у закладі освіти залежить від розвитку його потенціалу, професійної компетентності педагогічного колективу до роботи в умовах пошуку, створенні науково-методичної та матеріально-технічної підтримки інноваційних змін. В умовах війни важливого значення набувають питання створення комфортного освітнього середовища та організації освітнього процесу, особливо для тих дітей, які отримали психологічну травму. І під час війни, і після її завершення головним завданням освітньої галузі є і буде забезпечення якості освіти на всіх рівнях. Тому цілком закономірним є проведення наукових досліджень в освіті та втілення їх результатів у практику роботи, впровадження інноваційних технологій, забезпечення закладів освіти новими засобами навчання, науково-методичною та навчальною літературою. [11, с.186].

Важливим кроком на шляху реформування системи освіти України є реалізація Державного стандарту базової освіти. Неодмінною складовою експериментальної діяльності є неперервне відстеження її результатів. Незважаючи на складні умови, в яких знаходиться наша країна сьогодні, інноваційна та дослідно-експериментальна діяльність в системі освіти продовжується, а її результатом є нове педагогічне мислення, нові педагогічні ідеї, форми навчання та моделі організації освітнього процесу.

Забезпечення високого рівня якості освіти – головне завдання реформування сучасної вітчизняної освіти вже сьогодні. Важливим кроком зміцнення освітньої системи в Україні є розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів освіти.

Нормативні документи регламентують зміни та ставлять її на рейки сучасності. Впровадження процесу інтеграції в освіту вимагає реалізації принципово нових підходів та інструментів, які ґрунтуються на особистісно орієнтованому та компетентнісному підходах до навчання, з урахуванням вікових особливостей

фізичного, розумового та психічного розвитку здобувача освіти та вимагає системних розроблень, створення навчально-методичних комплексів, розробок сучасних методів та технологій навчання.

Аксіологічними імперативами розвитку системи освіти України в сучасний період є підвищення її якості та трансформації, спрямованих на реалізацію ухвалених 25 вересня 2015 року Самітом ООН цілей сталого розвитку людства на період з 2015 до 2030 роки. У підсумковому документі Саміту відзначено, що освіта є одним із найпотужніших і перевірених засобів сталого розвитку [Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development].

До основних напрямів підвищення якості освіти на період 2021–2030 років віднесено:

- упровадження в національний освітній простір основних ідей ціннісної та компетентнісної освіти;
- створення безпечного середовища для життя і здоров'я здобувачів освіти;
- розвиток інтелектуального потенціалу нації;
- трансформацію системи управління освітою.

Оптимальною стратегією забезпечення ефективної консолідації між усіма зацікавленими сторонами є створення першого – не тільки в Україні, а й у світі – Національного освітнього технопарку. Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка моделі Національного освітнього парку з підвищення якості освіти.

Відповідно до проблеми та мети сформульовано основні завдання дослідження:

– вивчити стан розробленості досліджуваної проблеми в нормативно-правовому полі, педагогічній теорії та освітній практиці. Здійснити теоретичне узагальнення основних підходів до її розв'язання на нормативно-законодавчому, теоретичному та емпіричному рівнях.

– визначити управлінські, науково-методичні та практичні основи створення й функціонування Національного освітнього технопарку з підвищення якості освіти як складного соціально-педагогічного феномена, що потребує вивчення з позицій системного підходу;

– теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність моделі Національного освітнього технопарку з підвищення якості освіти;

– розробити та експериментально перевірити комплексно-цільову програму впровадження в освітній простір України моделі Національного освітнього технопарку з підвищення якості освіти, відповідне нормативне, теоретико-методологічне, навчально-методичне й організаційне забезпечення;

– здійснити апробацію результатів.

Провідними ідеями даних впроваджень є :

– підвищення якості освіти відповідно до цивілізаційних і національних викликів XXI ст. є одним з визначальних чинників розбудови високотехнологічної, демократичної та правової держави, виховання молодого покоління українців як патріотів і суб'єктів успішної життєдіяльності в глобалізованому світі, а також визначальною умовою входження України до клубу держав з потужними освітніми системами;

– складність, комплексність і багатовекторність процесу підвищення якості освіти зумовлює необхідність об'єднання зусиль менеджерів освіти, науковців, методистів, педагогічних колективів закладів освіти, батьківської спільноти, роботодавців, бізнесу, залучення закордонних фахівців, представників громадських об'єднань та організацій [15].

Наукова новизна полягає в тому, що: уперше буде визначено управлінські, науково-методичні та практичні засади створення й функціонування Національного освітнього технопарку з підвищення якості освіти як складного соціально-педагогічного феномена, що вимагає вивчення з позицій постнекласичної парадигми освіти, системного, синергетичного, діяльнісного, технологічного підходів; розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено відповідну модель та комплексно – цільову програму її впровадження в національний освітній простір; подальшого розвитку дістануть поняття «якість освіти», ідеї про ціннісний і компетентнісний підходи, як провідні тренди підвищення якості національних освітніх систем.

Основними результатами на які очікують правники даних змін і нововведень :

– національний освітній технопарк як управлінський та консалтингово-ресурсний центр, спроможний ефективно організувати, координувати, здійснювати моніторинг та коригування діяльності всіх зацікавлених сторін з підвищення якості освіти;

– комплексно-цільову програму функціонування процесу з підвищення якості освіти;

– нормативне, наукове, навчально-методичне та організаційне забезпечення функціонування з підвищення якості освіти. Соціальне значення:

– підвищення якості системи освіти України завдяки об'єднанню зусиль усіх зацікавлених інституцій/суб'єктів;

– створення системи індивідуалізованих освітніх послуг для суб'єктів освітнього процесу, представників територіальних громад, громадськості завдяки функціонуванню відповідних консалтингово-ресурсних центрів.

Університети й наукові установи України – під прицілом ворога з перших днів війни. Багато будівель пошкоджено, деякі наукові лабораторії зруйновано вщент. Що можна й потрібно зробити для відновлення науки, освіти та інновацій, досвід яких країн може стати нам у пригоді, які найкращі практики фінансування проєктів та управління національними системами наукових досліджень були б корисні для України?

Короткий огляд реформування науки в Україні з часів її незалежності: «період потрясінь» у 90-х. Пострадянська свобода «оголила» такі негативні феномени як плагіат і корупція, і водночас підняла дух підприємництва, ініціативи, з'явилося міжнародне співробітництво. Україна продемонструвала, що її громадянське суспільство розвивається. З'явилося чимало ідей, як модернізувати освіту і науку, і водночас залишався сильним спротив еліт. Уряд намагається показати, що документ національної стратегії на десять років є дієвим. У багатьох розділах цього плану є слово «модернізація», але ми не бачимо, що ця модернізація здійснюватиметься за допомогою науки. Наприклад, у розділах про євроінтеграцію чи енергетику слово «модернізація» зустрічається постійно, а слова «наука», «дослідження», «розвиток» – дуже зрідка. Подібна ситуація, на жаль, не унікальна. У попередніх програмах також згадували про роль ІТ в економіці, про освіту і, лише зрідка, про науку. Уряд не вважає науку інструментом, рушійною силою для втілення Плану відновлення України. План відновлення поки що дуже недосконалий. У ньому перемішані різні стратегії, його розділи погано сформульовані. Сьогодні, у період воєнного часу, на науку та науково-технічну діяльність покладено великі надії. Розвиток та підтримка науки в Україні з метою створення єдиного ресурсу як засобу популяризації науки у складний період військової агресії РФ є надзвичайно актуальним та важливим напрямком діяльності університетів, місцевих адміністрацій, державних структур. Основною умовою реалізації змісту навчально-виховного процесу в закладі вищої освіти є реальні вимоги, що висуваються до сучасного викладача, а саме професійна компетентність, яка дає можливість викладачу справлятися з завдання, які висуває теоретична і практична наука. Така стратегія викладача закладу вищої освіти базується на традиційних компетентностях, таких як володіння глибокими навичками предмета професійної діяльності, інноваціями, інформаційно-комунікаційними технологіями, креативним і критичним мисленням.

Стратегії професійної діяльності, професійної компетентності викладача закладу вищої освіти формуються як цілісна структура. Вона являє собою цілісну структуру таких компетентностей, сукупність яких необхідна для створення педагогічних умов реалізації професійної діяльності викладача [1, с.59].

Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика закладу вищої освіти включають в себе навчальну, методичну, науково-дослідну, виховну та управлінську функції. Професійна компетентність викладача закладу вищої освіти вибудована на знаннях, уміннях і навичках, які складають основу його трудової викладацької діяльності і як особистості, і як ученого, так і викладача. В цілому професійна компетентність вбирає в себе також організаторські навички, моральні якості та ділові навички.

Наскрізною лінією через професійну компетентність викладача проходять глибоке знання предмета своєї діяльності, педагогічна майстерність, педагогічний такт, володіння комунікаційно-інформаційними технологіями, інноваціями, творче і критичне мислення, а також предметно-педагогічне мислення [4]. Отже, на основі аналізу наукових джерел, можна зробити висновок, що в загальну структуру професійної компетентності викладача закладу вищої освіти входять: науково-предметна, психолого-педагогічна, комунікативна інформаційна, соціально-організаційна, креативна компетентності.

Провідною при визначенні якості педагогічної діяльності вчителя є науково-предметна компетентність. Науково-предметна компетентність є сукупність знань в галузі предмета, рівень орієнтації в сучасних дослідженнях по ньому; володіння методиками викладання і вміння вибирати або розробляти необхідну для конкретного освітнього процесу, технологію, методику. Науково-предметна компетентність являє собою педагогічну адаптовану систему: наукових знань; способів діяльності; вміння планувати, відбирати, синтезувати і конструювати навчальний матеріал з предмета; вміння вибирати або розробляти необхідну для конкретного освітнього процесу технологію, методику; готовності організувати різні форми занять з навчального предмета; вміння реалізовувати діяльні підходи до навчання і вміння організувати навчальну роботу з урахуванням реальних навчальних можливостей студентів; готовності до застосування інноваційних технологій навчання; досвіду творчої діяльності; вміння приймати ефективні рішення в проблемних ситуаціях; досвіду емоційно-ціннісного ставлення до природи, суспільства і людини.

Ключовими елементами психолого-педагогічна компетентність є: знання вікової психології; соціально-психологічні знання про особливості навчально-пізнавальної та комунікативної діяльності навчальної групи і конкретної особистості в ній, про особливості взаємин викладача і студента, про закономірності спілкування; аутопсихологічні знання про переваги і недоліки власної діяльності, особливості своєї особистості і її характерних якостей; вміння управляти своїм емоційним станом. Комунікативна компетентність – одна з найважливіших якісних характеристик особистості, що дозволяє реалізувати її потреби в соціальному визнанні, повазі, самоактуалізації і допомагає успішному процесу соціалізації. Комунікативна компетентність викладача визначається як уміння ставити і вирішувати певного типу комунікативні завдання: визначати цілі комунікації, оцінювати ситуацію, враховувати наміри і способи комунікації партнера, вибирати адекватні стратегії комунікації, бути готовим до осмислених зміни власної мовної поведінки. Також необхідними складовими комунікативної компетентності є здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, володіння певними нормами спілкування і поведінки, володіння «технікою» спілкування. Соціально-організаційна компетентність являє собою систему внутрішніх ресурсів викладача-менеджера, необхідних для організації ефективного керівництва студентами у відповідності з усіма складовими його діяльності (цілями, принципами, технологіями). Її слід розглядати як комплексну систему, що включає в себе операційно-технологічні, науково-теоретичні та соціально-психологічні аспекти управлінської діяльності. Операційно-технологічна складова соціально-організаційної компетентності передбачає орієнтацію в процесі навчання, постановки конкретних завдань для досягнення цілей навчання. Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика визначення пріоритетності і співвідпорядкованості цих завдань. Здатність викладача діяти в межах заданих цілей і самим ставити нові цілі означає високий рівень їх професійного розвитку, практичну готовність, яка передбачає наявність сформованих на необхідному рівні професійних умінь і навичок управлінської діяльності. Науково-теоретична складова соціально-організаційної компетентності викладача закладу вищої освіти передбачає науково-теоретичну готовність до організаційної і управлінської діяльності, що включає в себе необхідний обсяг психолого-педагогічних і спеціальних знань, організацію своїх знань і розумових здібностей. Під організацією знань розуміється постійна діяльність по формуванню знань, які можна реалізувати відповідно до вимог роботи, і наявності у викладача-менеджера установки і навичок системного використання запасу знань для вирішення практичних проблем. Ефективну управлінську діяльність пов'язують з наявністю сформованого рефлексивного рівня інтелекту і включеністю його в усі розумові процеси і управлінську діяльність. Іншими словами викладач повинен керувати своїми пізнавальними ресурсами. Науково-теоретичний компонент характеризує коло знань, необхідних для реалізації функцій управлінської діяльності [3].

Соціально-психологічна складова соціально-організаційної компетентності викладача передбачає адекватність в сфері міжособистісної взаємодії, вміння попереджати конфліктні ситуації, а також комунікативність – здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Соціально-психологічна складова соціально-організаційної компетентності викладача відображає стан особистості: її спрямованість, ступінь гуманітарної підготовки, рівень професійних умінь, які базуються на відповідних знаннях, уміннях, навичках, здібностях. Розвитку креативної компетентності викладача закладу вищої освіти в рамках курсів підвищення кваліфікації сприяє пошук нестандартних прийомів вирішення конкретних завдань і аргументів для доведення своєї точки зору; розвиток критичного мислення; створення ситуацій, що містять внутрішню колізію і вимагають від викладачів прийняття творчих рішень; використання активних методів навчання, наприклад, застосування проблемного методу навчання; рефлексія діяльності. Таким чином, розвиток креативної компетентності та творчої індивідуальності викладача сприяють підвищенню його професійної компетентності і професіоналізму в цілому [2].

Під інформаційною компетентністю викладача розуміють інтегративну якість особистості, що є результатом відображення процесів відбору, засвоєння, переробки, трансформації і генерування інформації в особливий тип предметно-специфічних знань, що дозволяє виробляти, приймати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності. Сучасні інформаційні компетентності включають: технологічну грамотність – здатність використовувати нові засоби для ефективного отримання і передачі інформації; інформаційну грамотність – здатність знаходити, організувати, відбирати, обробляти і використовувати інформацію; медіакомпетенцію – здатність виробляти і поширювати контент в довільному форматі будь-яким аудиторіям; критичне мислення – здатність критично оцінювати достовірність інформації, формувати на цій основі правильні висновки; інформаційну етику – здатність дотримуватися норм соціальної і моральної поведінки в інформаційно-комунікаційному процесі [1].

Незважаючи на те, що всі перераховані інформаційні компетентності є професійними компетентностями викладача як зрілої і сформованої особистості, вони не можуть перебувати в

зафіксованому стані, а змінюються і актуалізуються разом з розвитком інформаційно-освітнього середовища та педагогічних технологій. Інформаційна компетентність викладача як фактор формування інформаційно-освітнього середовища обумовлює можливості модернізації навчального процесу, реалізації різних інституційних і міжінституційних освітніх проектів, а в кінцевому підсумку – посилення конкурентоспроможності закладу вищої освіти, підвищення якості освіти. Міжкультурна компетентність – здатність до продуктивної взаємодії з носіями інших культур в умовах очного, заочного та дистанційного навчання. Розглянемо структуру міжкультурної компетенції, що складається з трьох компонентів. Перший елемент – когнітивний (знання), другий – ціннісно-смісловий (мотиви, відносини) і третій елемент – діяльнісний (практичні вміння щодо взаємодії з носіями інших культур). Міжкультурна компетентність дозволяє успішно здійснювати педагогічну діяльність в умовах культурного та мовного різноманіття держави і світової спільноти в цілому. Сьогодні актуалізує впровадження метапредметного вивчення філологічних дисциплін, що спонукає до створення інтегрованих навчальних курсів, які об'єднують матеріали з різних галузей знання і сприяє міжособистісної, міжкультурної та масової комунікації в усній, письмовій та віртуальній формі. Отже, новою освітньою тенденцією є безперервно поповнювати свої знання протягом усієї своєї життєдіяльності, а це означає, що в умовах, які швидко змінюються необхідно мобільно працювати, крім того, необхідно оволодіти компетентністю, яка дає можливість справлятися з різними ситуаціями, багато з яких важко передбачити. Крім того, професійна модель сучасного викладача закладу вищої освіти повинна наповнюватися такими психологічними властивостями, як толерантність, емоційна стійкість, лабільність, гнучкість, соціальна активність і розвинена система саморегуляції, що веде до ідентифікації і рефлексії, соціальної комунікації, творчої самореалізації в будь-яких видах діяльності, а також глибині і конструктивності самовираження, самопізнання і самовдосконалення. Підвищується соціальне значення держави у забезпеченні доступу до якісної освіти, високого рівня знань, можливості набуття відповідних вмінь, компетенцій через надання вишам академічної мобільності й свободи.

В сучасному освітньому процесі проблема інноваційних методів навчання залишається однією із актуальних у світовій педагогічній і науково-дослідній діяльності. Однак в умовах трансформаційних змін у вищій школі потребують постійного ретельного вивчення та науково-практичного обґрунтування питання кращого досвіду інноваційної освітньої діяльності; характеристики змісту інтерактивних форм навчання, специфіки їх використання у вищих навчальних закладах; індивідуалізовані, командні, проектні технології отримання знань, інформаційно комунікаційні засоби навчання, онлайн освіта та інші нововведення [12, с.32].

Отже, освітні інновації характеризуються цілеспрямованим процесом часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності, адаптації освітнього процесу до сучасних вимог часу і соціальних запитів ринку праці. У той же час впровадження й утвердження нового в освітній практиці зумовлене позитивними трансформаціями, тобто повинні стати засобом вирішення актуальних завдань для конкретного навчального закладу і витримати експериментальну перевірку для остаточного застосування інновацій. Передусім це має полягати: у сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційних, практичних, семінарських занять; індивідуалізації засобів навчання; використанні кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемно-орієнтованого навчання; науково-експериментального навчання при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій і навчально-методичної продукції нового покоління.

Висновки. Таким чином, сутність й структура інноваційного освітнього процесу у вищій школі повинні відповідати характеру і швидкості соціальних змін у суспільстві, високим європейським стандартам підготовки конкурентоспроможних фахівців інноваційного типу. Сучасний зміст вищої освіти має орієнтуватися на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного навчання з доступом до цифрових ресурсів та інтелекту-навчання для майбутнього. У зв'язку з цим для формування у вищій школі інноваційної особистості невідкладного вирішення потребують такі нагальні питання:

- 1) внесення змін до Положення про організацію освітнього процесу ВНЗ;
- 2) передбачення механізмів просування навчання в Інтернеті (електронне, дистанційне навчання);
- 3) нормативне врегулювання використання електронних навчально-методичних ресурсів в освітньому цифровому просторі університетів;
- 4) розробка нових програм з основ інтернет-безпеки;
- 5) впровадження навчальних матеріалів і продуктів нового покоління відповідно до вимог сучасної економіки та соціального запиту ринку праці.

Нині, і це підтверджує практика, що представлена, зокрема, і в роботах науковців, у освітньому середовищі інноваційно-комунікаційних технологій в основу навчання покладені цілісні моделі освітнього процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення. На сьогоднішньому ринку освітніх послуг такими є інноваційні активні та інтерактивні методики навчання.

Список використаних джерел:

1. Буркова Л. Ключ до управління: Класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2000. №1. С.31-37.
2. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. №5. С.21-28.
3. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С.14-47.
4. Кларін М. Інновації в навчанні. *Завуч*. 2000. №23-24. С.8-11.
5. Олійник В. Система педагогічної освіти та педагогічні інновації. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2001. №4. С.61-69.
6. Підласий І., Підласий А. Педагогічні інновації. *Рідна школа*. 1998. №12. С.3-17.
7. Шилов К.В. Класифікація інновацій. *Інновації в освіті*. 2007. №3. С.52-58.
8. Фатхутдінова, О.В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Вип.48. С.38-44.
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» від 14.12.2016 № 988-р.: URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934/>.
10. Кремень В.Г. Енциклопедія освіти. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
11. Пометун О.І Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. Київ. №1. 2015. С.65-69.
12. Національний технопарк з підвищення якості освіти: трансформація системи, розбудова НУШ, якість і доступність: URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/nacionalnij-tehnopark-z-pidvishennya-yakosti-osviti-transformaciya-sistemi-rozbudova-nush-yakist-i-dostupnist>.
13. Сергій Шкарлет презентував структуру Національного технопарку з підвищення якості освіти: URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-prezentuvav-strukturu-nacionalnogo-tehnoparku-z-pidvishennya-yakosti-osviti>.
14. Презентація Національного технопарку з підвищення якості освіти: URL: <https://nrat.ukrintei.ua/prezentacziya-nacionalnogo-tehnoparku-z-pidvyshennya-yakosti-osvity/>.
15. Всеукраїнська стратегічна сесія «Освіта України – 30. Національний технопарк з підвищення якості освіти»: URL: <https://www.facebook.com/UAMON/videos/1174871653018978>.

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ІНТЕГРОВАНІЙ ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-300-2-14>

Світлана КУШНІРУК

доктор педагогічних наук, професор,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
e-mail: sakushniruk@ukr.net

Інна БОНДАРЧУК

викладач спеціальних дисциплін,
Відокремлений структурний підрозділ Київський фаховий коледж міського господарства
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
e-mail: 8266@ukr.net

Вступ. Інтеграція вищої освіти України до європейського та світового освітніх просторів зумовила виникнення, становлення та розвиток різноманітних університетських комплексів. До їх складу можуть належати заклади вищої освіти (ЗВО) різного рівня акредитації, зокрема і коледжі.